

УДК 504.06:061.1(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.44>

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Пахомі С.К.,
здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії з міжнародного права
кафедри морського та міжнародного права
Міжнародного гуманітарного університету

Пахомі С.К. Співпраця України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки.

У статті досліджено основні аспекти співпраці України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки. Це є важливим чинником у забезпеченні сталого розвитку, адаптації до глобальних екологічних викликів та впровадженні міжнародних екологічних стандартів.

Підкреслено, що у рамках співпраці з Програмою розвитку ООН, Програмою ООН з довкілля, Європейським Союзом та іншими міжнародними інституціями Україна реалізує низку стратегічних програм, спрямованих на охорону довкілля, боротьбу зі зміною клімату, управління природними ресурсами та екологічну реабілітацію територій, постраждалих від збройного конфлікту.

Значну роль у цьому процесі відіграє Програма розвитку ООН, яка надає технічну та фінансову підтримку для реалізації екологічних ініціатив, модернізації системи управління відходами, розвитку відновлюваної енергетики та впровадження принципів «зеленої економіки». Зазначено, що Програма ООН з навколишнього середовища здійснює незалежний моніторинг стану довкілля в Україні, надаючи рекомендації щодо подолання екологічних криз та зменшення впливу військових дій на природні екосистеми. Підкреслено, що спільні програми ПРООН та України спрямовані на створення сталих екологічних рішень та зміцнення національного потенціалу у сфері довкілля. Вони сприяють інтеграції екологічної безпеки в державну політику, що є важливим кроком на шляху до сталого розвитку країни.

Проаналізовані окремі аспекти співпраці з ЄС. Одним із ключових напрямів є гармонізація екологічного законодавства України з нормами та стандартами ЄС. Важливим аспектом є участь України у фінансованих ЄС програмах, таких як LIFE Programme, Horizon Europe, European Climate Initiative, які сприяють реалізації екологічних реформ та підтримці місцевих громад у впровадженні екологічних заходів.

Зроблено висновок, що міжнародне екологічне співробітництво сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки України. Фінансова та технічна підтримка міжнародних організацій дозволяє впроваджувати екологічні реформи, адаптувати національне законодавство до європейських стандартів та підвищувати ефективність управління природними ресурсами.

Ключові слова: міжнародна співпраця, екологічна безпека, ООН, Європейський Союз, ПРООН, ЮНЕП, моніторинг довкілля, зелений курс.

Pakhomi S.K. Cooperation of Ukraine with international organizations in the field of environmental security.

The article examines the main aspects of Ukraine's cooperation with international organizations in the field of environmental security. This is an important factor in ensuring sustainable development, adaptation to global environmental challenges and the implementation of international environmental standards.

It is emphasized that within the framework of cooperation with the United Nations Development Program, the United Nations Environment Program, the European Union and other international institutions, Ukraine is implementing a number of strategic programs aimed at environmental protection, combating climate change, natural resource management and ecological rehabilitation of territories affected by armed conflict.

The United Nations Development Program plays a significant role in this process, providing technical and financial support for the implementation of environmental initiatives, modernization of the waste management system, development of renewable energy and implementation of the principles of the «green economy». It is noted that the UN Environment Program carries out independent monitoring of the state of the environment in Ukraine, providing recommendations on overcoming environmental crises and reducing the impact of military actions on natural ecosystems. It is emphasized that joint programs of UNDP and Ukraine are aimed at creating sustainable environmental solutions and strengthening national potential in the environmental sphere. They contribute to the integration of environmental security into state policy, which is an important step on the path to sustainable development of the country.

Some aspects of cooperation with the EU are analyzed. One of the key areas is the harmonization of Ukraine's environmental legislation with EU norms and standards. An important aspect is Ukraine's participation in EU-funded programs, such as the LIFE Programme, Horizon Europe, and the European Climate Initiative, which contribute to the implementation of environmental reforms and support for local communities in implementing environmental measures.

It is concluded that international environmental cooperation contributes to increasing the level of environmental security of Ukraine. Financial and technical support from international organizations allows for the implementation of environmental reforms, adaptation of national legislation to European standards, and improvement of the efficiency of natural resource management.

Key words: international cooperation, environmental security, the United Nations, the European Union, UNDP, UNEP, environmental monitoring, the green course.

Постановка проблеми. Охорона навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки є одним із пріоритетних напрямів державної політики України. В умовах глобальних екологічних викликів, таких як зміна клімату, забруднення довкілля, втрата біорізноманіття та деградація природних ресурсів, міжнародне співробітництво набуває особливого значення. Україна, як активний учасник міжнародної спільноти, бере участь у численних екологічних ініціативах та співпрацює з провідними міжнародними організаціями для зміцнення власного потенціалу у сфері екологічної безпеки.

Залучення до програм і проєктів, що реалізуються під егідою ООН, Європейським Союзом, міжнародними фінансовими установами та екологічними фондами, сприяє розвитку національної екологічної політики, впровадженню сучасних технологій та гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами. Особливо важливою є міжнародна підтримка в контексті подолання наслідків воєнних дій, які завдають значної шкоди довкіллю.

У цій статті розглядаються основні напрями співпраці України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки, аналізуються досягнення, виклики та перспективи розвитку партнерства в цій сфері.

Мета дослідження – аналіз основних напрямів співпраці України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки.

Стан опрацювання проблематики. Тема співпраці України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки є досить актуальною та широко висвітленою в наукових дослідженнях, нормативно-правових актах, міжнародних угодах та аналітичних звітах. Проте, через динамічність міжнародних відносин та зростання екологічних викликів, вона потребує постійного оновлення та уточнення.

Серед наукових джерел варто відзначити праці українських та зарубіжних дослідників, які аналізують роль міжнародних організацій у формуванні екологічної політики України, механізми адаптації міжнародних екологічних стандартів у національне законодавство, а також ефективність міжнародної технічної та фінансової допомоги. Зокрема, значний внесок у вивчення цієї проблематики зробили українські вчені, такі як: А. Амро, К.Ю. Величко, А. Грубінко, А. Кучер, К.Д. Ніколаєв, К.О. Толок та інші.

Тема екологічної безпеки України в контексті міжнародної співпраці є досить розробленою, але вона містить низку дискусійних аспектів. Зокрема, необхідно глибше досліджувати питання ефективності використання міжнародної допомоги, відповідності екологічної політики України міжнародним зобов'язанням, а також впливу російської агресії на довкілля та механізмів міжнародної підтримки у відновленні екосистем.

Виклад основного матеріалу. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки, та прагне інтегруватися у світову спільноту для розв'язання екологічних проблем. Ця співпраця охоплює різні напрями, включаючи охорону біорізноманіття, управління водними ресурсами, зміну клімату та поводження з відходами.

А. Грубінко та А. Кучер підкреслюють, що варто удосконалювати національне законодавство у сфері національної безпеки з урахуванням зарубіжного досвіду. При цьому необхідно врахувати внутрішні умови та зовнішнє середовище розвитку держави, що особливо актуально в умовах її перебування у відкритому військовому конфлікті. Його наявність породжує систему додаткових викликів і загроз екологічній безпеці на локальному, регіональному, загальнодержавному та міжнародному рівнях [1, с. 5]. К.Д. Ніколаєв з цього приводу підкреслює, що в умовах світових екологічних викликів та необхідності спільних зусиль для збереження навколишнього середовища, міжнародне співробітництво стає ключовим фактором формування ефективної політики екологічної безпеки [2, с. 61].

К.Ю. Величко та К.О. Толоч підкреслюють, що «до ключових форм міжнародного співробітництва в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, екологічної безпеки належать: ... співробітництво окремих країн з міжнародними природоохоронними організаціями для координації спільного проведення природоохоронних заходів...» [3, с. 212].

Одним із ключових партнерів України є Програма розвитку ООН (далі – ПРООН). ПРООН є одним із ключових міжнародних партнерів України у сфері екологічної безпеки. Співпраця охоплює широкий спектр екологічних ініціатив, спрямованих на пом'якшення змін клімату, ефективне управління природними ресурсами, відновлення екосистем, боротьбу із забрудненням довкілля та адаптацію до глобальних екологічних викликів.

Одним із пріоритетних напрямів є скорочення викидів парникових газів, впровадження відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. ПРООН підтримує Україну в реалізації політики «зеленого» переходу, що передбачає модернізацію промислових підприємств, покращення енергоощадження у громадських та житлових будівлях, а також розвиток сталої мобільності [4]. 22 листопада 2024 Україна взяла участь у Кліматичній конференції ООН COP29. Такі країни, як Австрія, Румунія, Литва, Молдова, США, Японія – далеко не вичерпний перелік країн-партнерів, які продовжують підтримувати нашу країну в період збройного конфлікту. Міністерка захисту довкілля та природних ресурсів України Світлана Гринчук на COP29 провела двосторонні зустрічі з представниками цих країн, обговорюючи вплив війни на довкілля, «зелене» відновлення України, євроінтеграцію, транскордонні проекти та реформи [5].

Важливим аспектом співпраці є екологічне управління та збереження природних ресурсів. У рамках спільних програм здійснюються заходи з відновлення лісів, захисту біорізноманіття, раціонального використання водних ресурсів та впровадження принципів циркулярної економіки. Також значна увага приділяється екологічному моніторингу, що сприяє ефективному реагуванню на виклики, зокрема пов'язані з наслідками військових дій.

Крім того, ПРООН активно залучає Україну до міжнародних ініціатив та допомагає адаптувати національну політику до глобальних екологічних стандартів. Важливим досягненням є реалізація проєктів щодо управління відходами, зокрема впровадження сучасних технологій утилізації небезпечних речовин. Окрему роль відіграє просвітницька діяльність, спрямована на підвищення екологічної свідомості серед населення та бізнесу [6].

Спільні програми ПРООН та України спрямовані на створення сталих екологічних рішень та зміцнення національного потенціалу у сфері довкілля. Вони сприяють інтеграції екологічної безпеки в державну політику, що є важливим кроком на шляху до сталого розвитку країни.

Одним із важливих напрямів співпраці є оцінка екологічних наслідків військових дій в Україні. ЮНЕП здійснює незалежний моніторинг стану довкілля, зокрема забруднення ґрунтів, водних ресурсів та повітря внаслідок бойових дій, руйнування інфраструктури та застосування вибухо-небезпечних матеріалів. За даними ЮНЕП, військові дії завдали шкоди багатьом регіонам країни, включаючи інциденти на атомних електростанціях, об'єктах енергетичної інфраструктури, нафтопереробних заводах та агропереробних підприємствах [7].

Також значну увагу приділено просвітницькій діяльності, екологічному вихованню та підвищенню рівня екологічної обізнаності громадськості. Спільні ініціативи сприяють розвитку екологічної освіти, формуванню екологічної культури та залученню громадськості до природоохоронної діяльності.

У рамках співпраці з Європейським Союзом, зокрема через програму LIFE, Україна отримує фінансову та технічну підтримку для реалізації проєктів з охорони природи та боротьби зі зміною клімату. Це дозволяє впроваджувати передові практики та технології у сфері екологічної безпеки. Так, з 18 квітня 2024 року програма LIFE відкрила новий конкурс, що надає можливість українським організаціям отримати фінансову та технічну підтримку для реалізації екологічних проєктів [8].

Horizon Europe є ключовою програмою ЄС для фінансування досліджень та інновацій з бюджетом 95,5 мільярдів євро (збільшений на 20% у порівнянні з попереднім періодом), яка запроваджена з метою протидії змінам клімату, сприяння досягненню Україною мала доступ до попередньої програми Horizon 2020. 10 жовтня 2021 року була укладена нова угода з ЄС, яка надала Україні доступ до Horizon Europe та Євратом і, яка набула чинності 9 червня 2022 року. Відповідно до Угоди про асоціацію українські організації можуть брати участь у цих програмах на тих же умовах, що й організації з країн ЄС. При цьому Україна була звільнена від фінансових внесків на 2021, 2022 та 2023 роки [9, с. 24-25].

Україна активно співпрацює з ЄС й у сфері екологічної безпеки, що є важливою частиною інтеграційних процесів та виконання міжнародних зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Ця співпраця охоплює широкий спектр питань, включаючи адаптацію екологічного законодавства до європейських стандартів, боротьбу зі змінами клімату, управління відходами, захист біорізноманіття та розвиток сталої енергетики.

Одним із ключових напрямів є гармонізація екологічного законодавства України з нормами та стандартами ЄС. Відповідно до Угоди про асоціацію, Україна зобов'язалася імплементувати основні положення Директив ЄС у сфері охорони довкілля, зокрема щодо якості повітря, водних ресурсів, управління відходами, оцінки впливу на довкілля та екологічної відповідальності [10]. Це сприяє підвищенню екологічних стандартів у країні та наближенню до кращих практик ЄС.

Україна також бере активну участь у Європейському зеленому курсі (European Green Deal), який визначає стратегічний напрямок екологічної політики ЄС [11]. Одним із важливих аспектів є декарбонізація економіки та перехід на відновлювані джерела енергії. У цьому контексті ЄС надає Україні фінансову та технічну підтримку для реалізації заходів із підвищення енергоефективності, розвитку екологічно чистих технологій та скорочення викидів парникових газів.

Як вище зазначалось, Україна окрему увагу приділяє питанням боротьби зі змінами клімату. Так, Україна зобов'язалася виконувати Паризьку угоду та розробила оновлений Національно визначений внесок (NDC) до 2030 року, який передбачає скорочення викидів парникових газів та впровадження низьковуглецевих технологій [12, с. 5]. ЄС підтримує ці зусилля через фінансування програм із розвитку сталої енергетики, модернізації промисловості та підтримки екологічно безпечного транспорту.

Отже, фінансову підтримку екологічних проєктів в Україні забезпечують різні фонди та програми ЄС, зокрема LIFE Programme, Horizon Europe, European Climate Initiative та European Investment Bank. Ці ініціативи сприяють реалізації екологічних реформ, підтримують місцеві громади у впровадженні екологічних заходів та допомагають Україні адаптуватися до європейських екологічних стандартів.

Як підсумок, звернемось до думки К.Д. Ніколаєва, який наголошує, що міжнародні організації, комісії та спілки спрямовують свою діяльність на вирішення глобальних екологічних проблем сучасності та ведуть дослідження та аналіз основних причин кризи. Наша країна на сьогодні активно приймає участь у діяльності таких міжнародних організацій [2, с. 62]. А. Амро з цього приводу підкреслює, що сьогодні виникла реальна потреба у формуванні професійного кадрового складу, який буде забезпечувати реалізацію державної політики у сфері національної безпеки. Потрібні такі кадри, які обізнані не лише в законодавстві, а й мають знання з економічної, екологічної, фінансової, соціальної безпеки, володіють навичками швидко та якісно приймати рішення в певних кризових умовах [13].

Висновки. Співпраця України з міжнародними організаціями у сфері екологічної безпеки є важливим напрямом державної політики, що сприяє впровадженню міжнародних екологічних стандартів, адаптації законодавства та реалізації природоохоронних ініціатив. Взаємодія з такими структурами, як Програма ООН з навколишнього середовища, Програма розвитку ООН, Європейський Союз та інші дозволяє реалізовувати екологічні проєкти, отримувати фінансову підтримку та впроваджувати сучасні підходи до збереження довкілля.

Міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у зміцненні екологічної безпеки України, сприяючи реалізації проєктів з боротьби зі змінами клімату, охорони біорізноманіття та зменшення рівня забруднення. Фінансова та технічна підтримка міжнародних організацій дозволяє впроваджувати екологічні реформи, адаптувати національне законодавство до європейських стандартів та підвищувати ефективність управління природними ресурсами.

Міжнародна співпраця є невід’ємною складовою сталого розвитку України, що сприяє адаптації до сучасних екологічних викликів, залученню інвестицій та формуванню ефективної природоохоронної політики. Подальше розширення партнерства з міжнародними екологічними організаціями дозволить Україні зміцнити свій потенціал у сфері охорони довкілля та забезпечити довгострокову екологічну безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грубінко А., Кучер А. Правове забезпечення екологічної безпеки в умовах військового конфлікту: міжнародний досвід і вітчизняні реалії. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. 52 с.
2. Ніколаєв К.Д. Міжнародне співробітництво та його вплив на політику екологічної безпеки в Україні. *Публічне урядування*, 2023. № 3 (36). С. 60–65.
3. Величко К.Ю., Толоч К.О. Екологічна криза як найбільший виклик світовій безпеці в умовах глобалізації. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід*: матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2020 р. / редкол.: О.І. Черевко та ін.; Харківський держ. ун-т харч. та торг. Х.: ХДУХТ, 2020. С. 211–213.
4. ПРООН виступила за зелене відновлення та низьковуглецеве майбутнє для України на COP29. 26 November 2024. URL: <https://surl.li/dmjlin> (дата звернення: 13.02.2025).
5. Екологічна дипломатія в дії: як Україна використовує COP29 для зміцнення міжнародних зв’язків. 22 листопада 2024. URL: <https://www.liga.net/ua/world/articles/ekolohichna-dyplomatiia-v-dii-ia-ukraina-vykorystovuie-cop29-dlia-zmitsnennia-mizhnarodnykh-zv'iazkiv> (дата звернення: 13.02.2025).
6. В Україні розробляють безпечні рішення для утилізації відходів руйнування. 31 Січня 2025. URL: https://eco.rayon.in.ua/news/779310-v-ukraini-rozroblyayut-bezpechni-rishennya-dlya-utilizatsii-vidkhodiv-ruynuvannya?utm_source (дата звернення: 13.02.2025).
7. «Тисячоліття довкілля»: до дня створення Програми ООН з охорони навколишнього середовища (ЮНЕП). 14.12.2022. URL: https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=3939&utm_source (дата звернення: 13.02.2025).
8. Програма LIFE, головна грантова програма ЄС для проєктів у сфері природи, довкілля та клімату, відкрила новий конкурс 18 квітня 2024 року. URL: https://javoriv-rda.gov.ua/hrandy-ta-proekty/prohrama-life-holovna-hrantova-prohrama-yes-dlia-proiektiv-u-sferi-pryrody-dovkillia-ta-klimatu-vidkryla-novyuy-konkurs-18-kvitnia-2024-roku/?utm_source (дата звернення: 13.02.2025)..
9. Огляд програм Європейського Союзу, доступних для заявників з України. Фонд Східна Європа. Січень 2024. 60 с. URL: https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf?utm_source (дата звернення: 13.02.2025).
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 13.02.2025).
11. Європейський Зелений Курс. Представництво України при Європейському Союзі, 15 квітня 2021 р. URL: https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimatuevropajska-zelena-ugoda?utm_source (дата звернення: 13.02.2025).
12. Аналітичний огляд оновленого національно визначеного внеску України до Паризької Угоди. Липень 2021. 55 с. URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/Analitichnyj-oglyad-NVV-lupen-2021.pdf?utm_source (дата звернення: 13.02.2025).
13. Амро А. Проблеми розвитку системи національної безпеки України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2019. Вип. 3. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/view/288/289> (дата звернення: 13.02.2025).